

MİLLİ SARAYLAR

KÜLTÜR-SANAT-TARİH DERGİSİ SAYI:6 / 2010

TBMM MİLLİ SARAYLAR DAİRE BAŞKANLIĞI YAYINI
İSTANBUL 2010

Sedat Simavi'nin Halife Abdülmecid Efendi ile Mülakatı

Şehnaz KÜÇÜKKILINÇ* - Feyza ÖKLÜ**

Aydın-bürokrat yönetici sınıfın başta kendi hayat statülerini garanti altına almak ve devletin varlığını idame ettirmede yetersiz kaldığını düşündükleri eski idare tarzını değiştirmek için padişaha kabul ettirdikleri Tanzimat Fermanı; sosyal, kültürel ve ailevi hayata da damgasını vuran, batılı değerleri geleneksel kalıplarla ifade eden bir kurallar manzumesidir.

Tanzimat'ın getirdiği yeni telakki, tedrici olarak “Osmanlı kadını”nı da etkilemiş, zaman içinde toplumda anne ve eş rolünden sosyal faaliyetlere geçiş yapan Osmanlı kadını, bu dönemde okul ve matbuatla da tanışmıştır. Abdülhamid dönemi, kadınların “mektep”le ilişkisinin gözle görülür oranda arttığı bir dönemdir.

II. Meşrutiyet dönemi ise kadınların geçmişe oranla kıyas kabul etmeyecek derecede sosyal hayatta aktif olduğu bir dönemdir. Kadın artık mektepte eğitilen, matbuatla dikkate alınan bir varlık değil; derneklerle, mesleklerle bizzat sosyal hayatın içinde aktif olarak bulunan anne ve eş sıfatlarının dışında sosyal bir faktördür.

Bu dönemde çoğunu erkeklerin çıkardığı kadınlara yönelik dergilerin yayınlandığına şahit olunmaktadır. Bu dergilerde kadınların şiirleri, hikayeleri, makaleleri ve bazı sanat eserleri ile aktif olarak yer aldığı görülmektedir. Dönemin kadın dergilerinden biri olan İnci'yi yayın hayatına geçiren Sedat Simavi (1896-1953); Türkiye’de yüksek tirajlı gazeteciliğin temellerini atan gazeteci, yazar ve karikatüristtir. Her ayın birinci günü neşrolunan İnci Dergisi de meşrutiyetin izlerini taşımaktadır. Sedat Simavi, İnci Dergisi’ni niçin çıkardığını okurlarına şu cümleler içinde anlatıyordu:

“Birkaç ay evvel, bazı muhterem hanımlarımızın hazır bulunduğu bir mecliste söz (Diken)’e intikal etmişti. Hanımefendilerden biri bizde olgun bir kadın mecmuasına olan ihtiyaçtan bahsetti. Ve koştü kütüphanesinden (Femina)’nın koleksiyonlarını getirdi. Bakınız, dedi. Gençliğimden beri Femina’yı takip ediyorum. Bu mecmuayı açtıkça ruhumun yükseldiği, incelikler, güzellikler içinde zevkimin de kendi kendine terbiye olduğunu hissediyordum. Harp başlayınca yollar kapandı. Femina gelmez oldu. Sanki büyük bir ruh arkadaşımı kaybettim. O vakitten beri bizde de böyle bir mecmua çıkarmak imkanı yok mu diye düşünüyorum. Femina ile tatmin-i ihtiyaç edememek bana, memleketimin böyle bir mecmuaya muhtaç olduğunu hissettirdi. Çünkü Femina’yı takip edemeyen hanımlar da aynı rubi ihtiyaç içindedirler. Halbuki memlekette bu ihtiyacı tatmin edecek bir mecmua yok, bize bu hizmeti yapamaz mısınız?... O meclisten bu tesir altında ayrıldık. Sonra başbaşa verip düşündük. Türk kadınına nezih, pak ve temiz bir kıyafetle çıkacak, onun ruhuna, kalbine nezahat ve güzellikten başka bir şey ilham etmeyecek bir mecmuaya hakikaten muhtaç olduğumuzu gördük. Bu düşünce bugün sizlere takdim ettiğim (inci)’yi meydana getirdi.”

Sedat Simavi veliahd Abdülmecid Efendi’den randevu alarak hem hanedan hem devlet temsilcisi hem de modern düşünceleriyle kadınları koruyan, onların meslek sahibi olmalarını, sanat ve edebiyat alanındaki gelişimlerini destekleyen entellektüel bir şahsiyetin kadın telakkisini İnci Dergisi’nde nakletmek istemiştir.

Dolmabahçe Sarayı Halife Abdülmecid Efendi Kütüphanesi koleksiyonuna K123 envanter numarasıyla kayıtlı olan kadınlara ait nazari ve ilmî meselelerden bahseden resimli kadın ve salon mecmuası olan “İnci”nin, 1 Teşrinievvel 1335 (1919) tarihli 9. sayısında yer alan Halife Abdülmecid Efendi ile yapılan röportajdan çıkan sonuç kadınları tavsif ve takdimde ziyadesiyle mültetif ve saygılı, onların gururlarını okşayıcı üsluba rağmen geleneksel değerlere bağlı bir kadın profili temennisidir. Ayrıca kadının toplumdaki yeri, giyim tarzı, edebiyat alanındaki eserleri ve Türk kadını hakkındaki düşüncelerini açıklamıştır.

Kadın çok değerli ve önceliklidir. Kabiliyet ve zekası her şeyin üstesinden gelir; ancak o annedir, eştir, ailenin temel direğidir. Veliahd; kadının eğitilmesini, hayatın akışı içinde karşılaşacağı zaruri bilgilere sahip olmasını istemekte, yazıdan ziyade söz söylemede daha ehil ve liyakatli olduğunu vurgulamaktadır..

Meşrutiyet, genel olarak Osmanlı toplum yapısı ile Cumhuriyet’in yeni insan tipolojisi arasında bir köprü vazifesi görmüş, Cumhuriyet bu dönemle sosyal hayatta elit-yönetici aile kadınlarının temsil özelliği ile varlığını kabul ettirmiş kadının sayısını arttırmıştır.

Meşrutiyet döneminde yayın hayatına başlayan kadın dergilerinden biri olan “İnci” dergisinin 1919 yılında yayınlanan 9 numaralı sayısında Veliahd Abdülmecid Efendi’nin verdiği röportajın çevirisi yapılarak daha sonra tarih sahnesinde Halife olarak göreceğimiz bir Osmanlı veliahdının gözünden kadın ve Osmanlı İmparatorluğu’nda kadın olgusu vurgulanmaktadır.

Hadice Dürr-i Şehvar Sultan Hazretleri'nin Şark Salonu'nun bir köşesinde alınmış olan fotoğrafı

**Veliâhd-ı Saltanat Devletlü Necabetlü Abdülmecid Efendi
Hazretleriyle Mülâkat.**

Veliâhd-ı Saltanat Hazretleri'nin Türk kadınları hakkındaki ihtisâsatı – Kadınlarımızın bugünkü tarz-ı telebbüsleri (giyinme, giyme) Türk kadınlarının âsâr-ı edebiyesi (edebiyata, terbiye ve nezakete mensup) - Vatanımızda sanayi-i nefisenin (güzel sanatlar) istikbâli – müşârû'n-ileyha hazretlerinin (inci) hakkındaki takdîrkârâne teveccühleri: (inci), mâder-i vatanın sînesine lâyıf bir cevherdir.

Hanedân-ı Osmaniyye'den şimdide kadar hiçbir şehzâdemizle şerefyâb olmadığımdan, istirhâmım üzerine, veliâhd-ı saltanat devletlü, necabetlü Abdülmecid Efendi Hazretleri tarafından kabul buyurulacağımi tebşîr (müjde verme) iden telefon darbesi karşısında tatlı bir helecana düşmüşdüm...

Lâtif bir meşcereden (koru, ağaçlık) geçerek mermer bir sahanlığa açılmış bir büyük kapudan arabaların “ka‘a?” tesmiye (ad koyma) ettikleri çini döşenmiş, Türk halılarıyla bezenmiş bir havlıya (avlu) dahil olduğum sırada beni iki mütebessim yaver birden karşıladı. Bu istikbâlden kendimi müşfik ve samimi bir muhîtte bulunduğumu anladım. Havlının ortasında mustatîl (uzayan dikdörtgen) ve göbeğinde Türk ve Arap tarz-ı mimarisinde gayet mâhirâne oyulmuş bir kubbecik bulunan lekesiz beyaz mermerden masnû‘ (sanatla yapılmış) bir havuzun etrafında hereke halıları, kaplan postları üstüne dizilmiş renkli ve hasırdan kanape masalar ile yeşil iri palmiyelerin altında samimi musahabe köşeleri tertîb edilmişdi. Havlının sol tarafında iki beyaz sütûn ile ayrılmış bir girintide tahminen bir buçuk metro yüksekliğinde oyma mermer kaidenin üstünde Mecid Efendi Hazretleri'nin peder-i mağfûr (Allah tarafından günahları affedilmiş olması için duâ edilen kimse) ve mükerrerleri Sultan Abdülaziz Hazretlerinin cesamet-i tabiiyenin $\frac{3}{4}$ nisbetinde at üstünde tunçdan dökme heykelleri havlının manzara-i şarkıyyesine bir reng-i diğerkar vermekle beraber hey‘et-i umûmiyyeye (genel görünüş) derin bir mehâbet (azamet, ululuk) bahşediyordu. Yaver beyin delâletiyle sağ tarafda bir odaya girdik. Burası bir meşher-i nefâis (teşhir yeri) idi. Vehle-i Ulada (ilk başlangıçta) göze çarpan iki timsâl-i hiss-i übüvvet (babalık), iki nefis levhâ idi. Bunlardan biri zât-ı necâbetpenâhîlerinin necl-i (oğlu) mükerrerleri Şehzâde Ömer Faruk Efendi Hazretleri'nin bundan birkaç sene evvel yapılmış bir tasvîrleri, diğerkar kerîmeleri (kızı) bir dürr-i âsâlet ve letâfet olan beş yaşındaki “Dürr-i Şehvar” Sultânın resimleri idi. Bu iki levha bizzat veliâhd-ı saltanat hazretlerinin eser-i hüner ve irfânları olduğu, levhaların bir köşesine sade bir ressam tevâzu‘uyla vaz‘ etdikleri imzâlardan anlaşılıyordu. Bu iki tabloda da hem eser, hem müesser ve hem müessir-i aleyhin letâfet ve âsâleti en mühmel (boşvermiş) bir tavırdan en gizli bir renge kadar ayân idi. Hele o pek güzel mini mini sultanın ayak ucuna atılmış bir kelk (koltuk) resmi hem pederlik gururunu ve hem hünerverlik zevk-i selimini mütevazî‘, fakat ne tatlı izhâr (meydana çıkarma) ediyordu. Maroken koltukta, elimdeki kahve fincanını beyaz tüller içine saran sigaramın dumanları arasından sâir levhaları orada bulunan iki piyanonun yanlarındaki notaları ve sâir nefâis-i san‘atı tedkîk ederken bir “bey” nârîn ve şîrîn bir temennâ etdi ve “Buyurunuz Efendim” dedi.

Oh! Ben bu mühmel-i fikir ve san‘atda ne mes‘ûd idim. Buraya doyamamışdım. Şimdi bu istiğrâk-ı muvakkatın (geçici mutluluğa gark olma) te‘şîriyle huzur-u necâbetpenâhîlerinde lâkurdımı şaşırırsam... usûle mugayir (usule aykırı) bir hareketde bulunursam ...

Delîlimin (yol gösteren, kılavuz) arkasına düşdüm. Geniş merdivenin basamağını atarken arkama bakdım. Sol tarafda sülüs celi yazılı levhalarıyla, üzerlerine kûfi “İnnallâhe ye‘mürü bi'l-adli ve'l-ihsan (Nalî Suresi 16/90 ayetinde ilk önce adalet emrediliyor sonra ihsan geliyor)” işlenmiş kornişleriyle, sediri, minderiyle bir rûhâniyyet ve milliyet mahfili (oturulacak, görüşülecek yer) gözüme ilişdi, “Ah! Beni niye bu odaya, bu odaya da götürmediler” diye bağırarak istedim. Fakat bu telaşında haksız idim. Çünkü o güzel sarayın sâde ve zarîf mefrûşâtının yüzde sekseni Bursa'nın, Hama'nın (Suriye'nin batısında Asi nehri üzerinde bir şehirdir), Şam'ın yerli kumaş ve eşyasından mürekkeb ve milliyet zevki, Türklük muhabbeti her bucakda nümâyân (görünen) idi. Merdiven sahanlığındaki büyük levhalara bir göz atdıktan sonra yukarı so-

Üstteki resim: Veliâhd-ı Saltanat Hazretleri'nin saraylarında, Şark usulü tefriş edilmiş bir salon.
Ortadaki resim: Cennet-mekân Sultan Abdülaziz Han'ın at üstünde tunçtan ma'mûl heykelleri.
Alttaki resim: Veliâhd-ı Saltanat Hazretleri'nin sarayında büyük merasim salonu.

faya çıktık. Gözüme ilk işlen, medhalin iki taraf duvarlarına mevzû‘ (konulmuş) Zât-ı Hazret-i hilâfet-penâhi ile Veliâhd Hazretlerinin büyük pederi Sultan Mahmud mağfûr (Allah tarafından günahları affedilmesi için dua edilen kimse) ile ab-ı mükerrrem necâbetpenâhileri cennet-mekân Sultan Aziz'in at üstünde cesâmet-i tabiiyyede (doğal ölçülerinde) tasvirleri idi. Sultan Aziz'in bir numune-i milliyet olan o hürmet-fermâ (hürmetli) ve azîmet-nümâ (büyüklik gösteren) mühîb (heybetli) ve necîb (soyu soppu temiz olan) Türk sîmâsının te'sir-i amîkini (derin etki) unutamayacağım. Bana refâkat eden “bey” kulağıma doğru teveccüh ederek (yönelerek) usulca “Efendimizin eserleridir” dedi. Bu bedîa'ların karşısında, aynı zamanda hem bir veliâhdın ve hem büyük bir üstâd-ı hünerin huzûruna çıkacağımı anladım. Karşıma tesâdüf iden eski Türk silahlarından duvara ta'lik olunmuş (asılmış) iki kümenin altına, sehpalara üstünde birkaç sırmalı Türk ve Tatar haşaları (sırmayla bezenmiş at eğeri örtüsü) vaz' olunarak tarih-i harbimizin (harp tarihi) küçük bir sahifesi açılan o köşeye de bir göz atdıktan sonra sağda duvarları zarîf mavi çiniler ile mestûr (örtülü, kapalı) sedli, sedirli, hücreli, tamamiyle Türk ve Şark uslubuyla döşenmiş salona girdiğimiz zaman, pencereden bağçeye bakan veliâhd hazretleri bize döndü gözlerinden bir ibtisâm-ı münevver (nurlanmış, aydınlık gülümseme) ve fatîn (zeki) parlayarak mültefit (gülüm yüz gösteren, hoş davranan) ve mütevâzî' bir tavr-ı güzîn (seçkin tavır) ile “Buyurunuz” didiler, karşılarında bir yer gösterdiler. Esbâb-ı ziyaretime (ziyaret sebebim) dâir beyânâtıma lûtfen “İnci” hakkında kelîmât-ı takdirîyye ile mukâbeleden (karşılama) sonra diğerk su'âllerime dahi ber-vech-i âti (aşağıda olduğu gibi) cevâbları ihsan buyurdular:

Türk kadınları hakkında Efendimiz ne düşünüyorlar?

Üstteki resim: Veliâhd-ı Saltanat Hazretleri'nin saraylarında Musıkî Salonu.
Alttaki resim: Hatice Dürr-i Şehvar Sultan Hazretleri.

Vatandaşlarımın kısm-ı zarîfinden bahs itmek için lisânımızın en âhengdâr kelîmelerini edebiyatımızın en rakîk (ince) sanâyi'iyle tezyîn (sanatlarla süsleme) itmem lâzımdır. Türk ve İslam kadınları, tahammülleri ve şefakatleriyle (şefkat) saf (temiz) akaidleri (inanılan şey), incelikleriyle ve terakkîperverlikleriyle ma'rûfdur (herkesçe bilinen) Bu hasletleri, sanırım, Türk ilinin en ücrâ köşesinde uzlet-güzîn

ول عهد - اشکات حیدرآبادی که سرافرازانه دوستی صوفی

پدرتک، حق دلیقه حیاتک کندی الهی حاکم لادینی
بربرزی سورزاده کوردن برحکمدارک بیله المصراحت
پایان اولاماز سانیم ..

هیز الساز، هیززده دوشونوکه، سوونکه
احتیاجز وارده، بو فکر لمدن خاطر اینجه سیدور.
یک و کینک حیات وسادت مستلزمدر. قادیزده
من طرف لاه ادا اشیات وسادت موزکدر. برکوزل

لباس بر شمر اولدنی کین
بر نخیس یلکده بر شمر در .
شیدی ده شاعر لری کوجند
بردم دیرسکر ..

اونچین صفحه ملت
قادی اولدور. وایسه واسع
برساحه در، وساحه قادی
حظ صحن طبات، علم حاکم
ظنه یقدر بیغلیبر، رسام،
شاعر اولور، آووقات، تاجر
اولور، نه ایترسه اولور .
حکک، استمدادک نهایت
پولتالماز . قط هر شنده بو
منظور قادیتر عدود مستکادور
ومنسوب اولدنی مظهر
مدار افتخار ددر. لکن بو
موانه ارمه یلزده هر حاله
منور بروالده، ای بر زوجه
اولکه موظدر سانیم .

— اوجده تورک قادیتری،
آوردو قادیتری کین بیوتلنه
و دیگر عالی موظدر بو کله یلیبر
فری ..

— چون بو کله یلیبری
دیورسکر .. قادیتر
لمر تندی موظدر لیه انتر آورده
بو کله لیه لری جانز کوردهم .
حیات اسلامده تورکدره ،
هریزده قادیتر دن نه قدر
سیاسی علمی سپار

سلطان اختیاراً پوتون جلس لطیف ییلیدر .
دیگوش و سکن ییلک نری اولتی دکدر آ ..
برقونک مظر فندن لیسه ، مظر فندن کباب
اراجتی ، بر حاکمک میانه سنی ، بر سچک قواین
اوکره تک ، منطقا آشیق انکی ده کدر ؟ ..
سهمایه موقع احتیاجی خالوروسه اولسون آقام
بورقون ، بزکن استراحتگاهنه بیکین برطاک

کوشه سنده عزت کزین و یا پای تحنک که مستیا
قواننده حرم لنین بر قادیزده دهه عینی حاله پولور .
سکر . بو لیسن منظر تحصیل ایله کنه ایدله لیدر .
ایجه قادیتر ایله اوکترک تحصیل آراسته مایه اعتبارله
فرق وارده : قادیترک شور عرفان سلامت لسل
ماده سیدر ، اوکترک کی ایسه قادیتر سلامت مسئله .
سیدر آنا قویاننده سالم پیشه ن بر جوجوق جمعیت

ایمورن سید بر اینصبر
اولاماز . آنا قویان ایله
بر دوات لیدر، دارالعلمین
سوکرا کلیر . قزول سکر
تربیه و تحصیلده عمومیت
اعتبارله اوج نایه ، اوج
دوره کوزه یله لیدر :

اولا : اسلام قادی
کتاباً : او قادی ، کتاباً : ملت
قادی بنده بر مکله
قادیترک ایجه و انراو
انکیزور حاکمده تربیه دینه
المصلح بر مکس پولور .
بر قادی نه طایفه لینی ، نه
ایمورن طایفه لینی ، قرآنی ،
عزنی ، نیازی ، اسلامک
فضائلی ، مسلک لیک
مرجعیتی و بو مرجعیتک
سبیلری ، اسلامینده
قادیترک اهمیت ، موظنی
ییلیدر .

او، حاله قادی اولتی
ایسه ، فکرجه ، بر تحصیل
امدادی تیجه سیدر . بوکده
هر شیدن اولیک پیغمبرک ،
دیگوش دیکک، چوجوقه
باقی ، حظ صحت کورمیلیدر .
یکدک پیغمبرک ، دیکین
دیکک و چوجوقه باقی
کیندلیری بر کویچوک

خدیجه مرتضی بر سلطان حیدرآبادی

(yalnız yaşama) veya pây-ı tahtın (başkent) en mu'tenâ (özenle yapılmış) konağında harem-nişîn (oturmuş) bir kadında da, aynı halde bulursunuz. Bu kıymetli hasletler, tahsîl ile tenmiye (arttırma) edilmelidir. Bence kadınlar ile erkeklerin tahsîli arasında gâye itibâriyle fark vardır: Kadınların tenvîr-i irfânı (aydınlanma) selâmet-i nesl (gelecek kuşağın iyiliği) maddesidir; erkeklerinki ise te'mîn-i menfa'at mes'elesidir. Ana kucağında sâlim yetişmeyen bir çocuk cem'iyet için müfid (faydalı) bir unsur olamaz. Ana kucağı ilk bir dâr-üt-ta'limdir (ortaokul) dârül-muallimin (erkek öğretmen okulu) sonra gelir. Kızlarımızın terbiye ve tahsîlinde umûmiyyet itibariyle üç gaye, üç derece gözetilmelidir;

Evvela, İslâm kadını; Sâniyyen: Ev kadını, Sâlisen millet kadını yetiştirmek... Kadınların ince ve esrârengiz ruhlarında terbiyye-i dîniyye en hakîki bir ma'kes bulur. (yansımak, sahne olmak) Bir kadın neye tapındığını, ne için tapındığını, Kur'ân'ını, namâzını, niyâzını, İslâmın fazâilini (faziletlerini), Müslümanlığın müreccihilini (üstünlük) ve bu müreccahiyyetin sebeblerini, İslâmiyyette kadının ehemmiyyetini, mevki'ini bilmelidir.

Ev, aile kadını olmak ise, fikrimce, bir tahsîl-i i'âdî (bu konuda eğitim görme) neticesidir. Bunda her şeyden evvel yemek pişirmek, dikiş dikmek, çocuğa bakmak, hıfz-ı sıhhat görmelidir (sağlıklı korunmalıdır). Yemek pişirmek, dikiş dikmek ve çocuğa bakmak keyfiyetlerini bir küçük sultândan itibâren bütün cins-i latîf bilmelidir. Dikiş ve biçki bilmek, terzi olmak değildir. Ah. Bir koyunun ne tarafından kıyma, ne tarafından kebab olacağını, bir helvanın meyânesini, bir reçelin kıvamını öğrenmek, mutlaka açıcılık itmek mi dimerdir? Ma'mâfih mevki'-i ictimâiyyesi (sosyal konumu) ne olursa olsun akşam yorgun, bezgin istirahatgâhına çekilen bir aile pederinin, hatta refika-i hayâtının (eş) kendi eliyle hazırladığı bir çerezi sofrada gören bir hükümdârın bile inşirâhına (açıklık, ferahlık) pâyân (son) olamaz sanırım.

Hepimiz insânz, hepimizin de düşünölmeye, sevlmeye ihtiyacımız vardır. Bu fikirlerimden hanımlar incinmemelidirler. Yemek ve giyinmek hayât ve sa'adet mes'elesidir. Kadınlar da min-araf-illâh (Allah tarafından) idâme-i hayât ve sa'adete müvekkeldirler. Bir güzel libâs (elbise) bir şiir olduğu gibi, bir nefis yemek de bir şiirdir. Şimdi de şâirleri mi gücendirdim dersiniz?...

Üçüncü safha da millet kadını olmaktır. Bu ise vâsi' (geniş, açık) bir sâhadır, bu sâhada kadın hıfz-ı sıhhadan tabâbete (sağlığın korunmasından hekimliğe), ilm ü halden (Din kaidelerini öğretmek için yazılmış kitap) felsefeye kadar çıkabilir; ressam, şâir olur; avukat, tâcir olur, ne isterse olur. İlmin, isti'dâdın (yetenek) nihâyeti bulunmaz. Fakat her millet de bu mesellü (benzeri gibi) kadınlar mahdûd (sınırlı) ve müstesnâdır ve mensûb oldukları milletlerin medâr-ı iftihâridirler. Lakin bu mevki'ye eremeyenler de her halde münevver bir valide, iyi bir zevce olmakla muvazzafdır (tavzif edilmiş, vazifelendirilmiş) sanırım.

O halde Türk Kadınları, Avrupa kadınları gibi meb'ûsluğa ve diğeri âli mevki'lere yükselebilirler mi?

Niçün yükselebilirler mi diyorsunuz? Kadınların fitratdaki (yaratılış) mevki'lerine nazaran burada yükselmek ta'bîrini câiz göremem. Bidâyet-i İslâmda (İslâmın başlangıcı) Türklerde, Araplarda kadınlardan ne kadar siyâsi ve ilmi simâlar görünmüş-

Bu resimlerden biri sarayın medhalinde cennet-mekân Sultan Abdülaziz Han'ın at üstünde, Veliâhd-ı saltanat devletli, necabetli Abdülmecid Efendi Hazretleri tarafından tersim buyurulan cesâmet-i tabiiyedeki tasvirleri diğeri, saraydaki şablondan biridir.

پور. ملکه زوی و عراک بدست. چنانکه سلطان عبدالعزیز خانک
کت اولی و زهره سلطنت و تلک کجاست. بدالجهد الهی مشرقی
خرگند توج بر پلان چا. - میباید که تصویر
دهگری * مزاجی که سازان بره.

کوروندور. باطامه نادینزده
فکر انتظام ارتکازدهها زاده
اولهین بابل انکارمیدر آگناپری،
البسلیش اوله ایمنده اوراپه
پرواپه نارما قاریهین بران ارتکاز
ده نادینزده عتانه اوغراماش
کیسه وارمیدر. . . فقط سوانک
سیاسیات کی پروزلو وارزونولو
ایهله قاریهاری آوروپده بیله
یکیدر باقار، مرخام قادیلق سربر
احتیامدن اینوب بیوتلق کرسی
استیضاحه کینک ایسه بیکی؟
برکون حریت سواندن عت
ایدیگر کن، یک حریت ایستدیکم
بر پروله قادین، بکا، قادین
باشلیش آجادن، قادیلی سوسله.
میلدور، دیندی. بوراده کی
سوسله نهدن مقصد، زینت علم
و عرقدر دکلی. . .

— سوریگر
— دایم، نکه شکل
و مندوجانی قرین تقدیر
مال اولاجی برسه، میدر؟
— سرب هموی فلا

— قادینزده کورونکی طرز تابسلی مطهر
تقدیر عالیلی اولو پوری؟

— بر مکه قادینزده حال و استیضاحه مانده
تابسلیزده عتانه و عرف ماضی که دائما تکامل بر
تونهسی کورونقیدر اعتقادیم.

— توردق قادینزده آثار ادیبی حقیقه
فکر نجابتیاهلیش آتلاق قایل اولوری؟

— دوشیزه فکری سولمکه لازم ایسه بن،
قادینزده فوتوشالری، بازاریه ترجیح ایدم.
سنت تحریرلندن زاده سحر افاده لری چالب نظر
اولهین ادعا ایتمه حقیق بیضام ما بیم.
بن، حرره و شاعرلر مژدن ایکن، تولدن بر
اسلوب بکدم، حال بوک تا بلاردن، فطنتلردن،
زنجیردن بری زده قادینلر کتلی تولید ایسه کلدرد
سولمکن بریل، بازارکن برطاووس اولو پورلر،
حال بوک طاووسک سوسی کوزل ایسه، سی
چیرکیندر. شیدی بیله حاله خیا، حق احمد
مدت مرحومی تقلید ایدن قادینر کوروروم.
صویر باشقا بیباور باشقادر. خالرمش دوشو.
تکلی کی، فوتوشالری کی دقیق و نازک یازمه لر
مضام اولاجیز قیسه لر میانه کلیر.

— وطنزده صنایع قیسه تک استیضاح حقیقه
نه دوشونو پورسکر، غلطه سرای رسم سرکیسه
اشترک ایدن رساملرک که متفردلری ذات نجابتیله
حیلرجه هانکلیهدر. . .

— وطنداشلیزده هر شعبة سلیمانده کی
استعدادلردن این اولهین کی رسک تر ایسنده
ایتم. معاصر شمرادن، مثلا تدیم اله کفیدن
برته دعا متندر دیکه ممکن اولامادین کی معروف
رساملر یزدن برش دیکرته ترجیح ایله ده قایل
کلدر. هینده آیری برضلیت، برقدت صنعتکارانه
موجوددر. کندیزده طایفه لرلندن ده بوککه
اولهین تأمین ایسه بیلیم.

— موقنجابتیاهلیزده افترا کستانه سوک
برسواکه ده ساعده بروریلیری. . .

کتندن متولد و سالتیله ایمنده بو طرف و تریه
بر رساله نشریت موق اولهین کورن دولای سزی
تیرک ایدم.

ذات نجابتیاهلیز بوراده برلریه دوردیله
ورتمش لستوق آیز ایله علاوه بروردیلر:

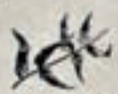
— انجی، مادر و نیک سینه لری بر
مهروردر.

بواسیل و الطف جله تطفیلکارانه اوزرته
رومال شکران اولارق حضور و لطفدن آریقی ایبون
ساعده طلب ایدم و صفا بیقهوق سدیونه
دوغری الهیله ایکن قارشیده، نکه و توردن
سرب برده شوق و حیات بیلدی. دیدیلر که
بو کوزل شمر، کریمه نجابتیاهلیز، دوشوار- سلطان، دور.
ایش باشنده تصدین اولون بوسلطان ملاحظ کورونجه
برحس تکرم لیلی اله ایکنیم، سلام حرمتی کال
طرافت اله رد ایندی. دوشوندم: «امان نه تلبس
لوحه حسن، نه کوزل اسم: دوشوار. غزتمک
اصل شیدی اسمی مساسنه مطابق اولجیق». . .
بوخزرتیه قائل اولوق اوزده بووک بر جرأت،
برخزرتیه جرأیه کرمی و دیم. ساکیای نجابتیاهلیزندن
بوکوجوگ سلطانه، انجی، قاریه لری ایچوق بر
فوطوغرالیلرینک احسان بوورلانی استرحام ایتم.
لطفاً اسلاف بوورده یلر.

سلامتق دارمسنده خدمت نجابتیاهلیز هر
قاروق الهی حضرتلرته تصادف ایدرک کندیلر نهده
لباس مسکریله بر فوطوغرالیلرین احسان بوورمالری
ربا ایله دم. آرا منده شوقیعا مکاله جریا ایندی:
— «انجی، برکوزل قادین غزتمسیدر. بن
ایسه برمسکرام، قوروجی دکانه قلیجه انجی
اولوری؟

— اولجی مراسم اولورسه ویا برلیت
تاریخیهسی پولوروسه هم بریجوهی سالتونده
دهم برخزرتیه بری واردر. . .
بواسرائیم اوزرته کتج و دینج برلسزده
بروسلری اهدا بوورده یلرک بولسده اونکده
تزیین صحنه ایله تک سادته نائل اولجی.

سار سبازی

بریش کجه سیدی، ساکن و تاز.
بر نیکه بیسه ایوردی روز کار:
اللاک بو شب ستاره آندی.
زهره بلق قر لطیفه الهی.
بر جنبش ذوق کیدی زهره.
بیله غنچه خنده باعدی دهره.
لشایق دو چشم زهره طلوعی.
رویکده بره انجی، سامل اولدی.

بو اولوق توردن، براسرار،
خلق الهی وجود «دوشوار».

ع . ا

dür. Bilhassa kadınlarda fikr-i intizâm (doğru düşünme) erkeklerden daha ziyâde olduğu kâbil-i inkâr mıdır? Kitaplarını, elbiselerini, oda içinde oraya buraya karma karışık bırakan erkeklerden, kadınların ithâmına uğramamış kimse var mıdır? Fakat nisvânın (kadınlar) siyâsiyât gibi pürüzlü ve üzüntülü işlere karışmaları Avrupa'da bile yenidir. Bakalım, her hanım kadınlık serîr-i ihtişâmından (gösterişli taht) inip meb'ûsluk kürsi-i istizâhına geçmek isteyecek mi? Bir gün hürriyet-i nisvândan bahsedilirken, pek hürmet ettiğim bir büyük kadın bana "kadınlar başlarını açmadan, kafalarını süslemelidirler" demişti. Buradaki süslenmeden maksad, ziynet-i ilm- i irfândır değil mi?

Kadınlarımızın bugünkü tarz-ı telebbüsleri (giyinme tarzı) mazhar-ı takdîr-i âlîleri oluyor mu? (takdir edilmek)

Bir milletin kadınlarının hâle ve istikbâle âid telebbüslerinde an'ane ve örf-i mâzinin dâimâ müttekâmil (gelişmiş, mükemmel) bir numûnesi görünmelidir i'tikadındayım (inancındayım).

Türk kadınlarının âsâr-ı edebiyesi (edebi eser) hakkında fikr-i necâbetpenâhîlerini anlamak kabil olur mu?

Doğruca fikrimi söylemek lâzım ise ben, kadınlarımızın konuşmalarını, yazmalarına tercîh ederim. San'at tahrîrlerinden (yazma) ziyâde sihr (şiiir ve güzel söz söyleme gibi insanı meftun eden hüner, sanat) ifâdeleri câlib-i nazar (dikkat çekici) olduğunu iddiâ etsem haksız çıkmam sanırım. Ben, muharrire ve şairelerimizden ipekden, tülünden bir üslûb beklerim; halbuki ta Leylalardan, Fitnatlardan, Zeyneplerden beri bizde kadınlar erkekleri taklîd edegelmişlerdir. Söylerken bir bülbül, yazarken bir tavus oluyorlar, halbuki tavusun süsü güzel ise de sesi çirkindir. Şimdi bile Halid Ziya, hatta Ahmed Midhat merhumu taklîd eden kadınlar görüyorum. Tasvîr başka minyatür başkadır. Hanımlarımız düşündükleri gibi konuştukları gibi rakîk (ince) ve nazîk yazsalar müştâki (özleyen) olacağımız nefiseler meydana gelir.

Vatanımızda sanâyi'-i nefîsenin (güzel sanatlar) istikbâli hakkında ne düşünüyorsunuz? Galatasaray resim sergisine iştirâk eden ressamların en muktedirleri, zât-ı necâbetpenâhîlerince hangileridir?

Vatandaşlarımızın her şü'be-i ma'lûmâtadaki isti'dâdlarından (yetenek) emin olduğum gibi resmin terakkisinden de eminim. Meşâhîr-i şü'arâdan (meşhur şairler) mesela Nedim ile Nef'iden birine daha muktedir demek mümkün olamadığı gibi ma'rûf (herkesçe bilinen) ressamlarımızdan birini diğerine tercîh etmekte kâbil değildir. Hepsinde ayrı bir fazîlet, bir kudret-i san'atkârâne mevcuddur. Kendilerinin tanındıklarından daha yüksek olduklarını te'mîn edebilirim.

Afv-ı necâbetpenâhîlerine iğtirâren (güvenerek) küstâhâne son bir suâlde daha müsâade buyururlar mı?

Sorunuz?

"İnci"nin şekil ve mündericâtı (içindekiler) karîn-i takdîr-i âlî (yüce takdire yakın) olacak bir halde midir?

Harb-i Umûmî felâketinden mütevellid vesâitsizlik içinde böyle zarîf ve nezîh bir risâle neşrine muvaffak olduğunuzdan dolayı sizi tebrik ederim. Zât-ı necâbetpenâhîleri burada bir parça durdular ve bir tebessüm-i teşvîk-amiz (şevklendirilen) ile ilâve buyurdular.

İnci, mâder-î vatanın (anavatan) sinesine lâyık bir cevherdir.

Bu asîl ve eltaf cümle-i taltîfkârâne (gönlü hoş eden güzel söz) üzerine rü-mâl-i şükrân (yüzsüren) olarak huzûr-u devletlerinden ayrılmak için müsâade taleb eyledim ve sofaya çıkarak merdivene doğru ilerler iken karşımda reng ü nurdan mürekkebi bir deste-i şevk ü hayât belirdi. Dediler ki bu güzel şiiir, kerime-i necâbetpenâhî "Dürr-i Şehvar Sultân"dır. Beş yaşında tahmin olunan bu sultân-ı melâhati (güzel yüzlü sultan) görünce bir hiss-i tekrim-i kalbî (saygı göstererek) ile eğildim, selâm-ı hürmetimi kemâl-i zerâfet ile red etdi. Düşündüm: "Aman ne nefis levha-i hüsn,

ne güzel isim: Dürr-i Şehvar. Gazetemin asıl şimdi ismi simâsına mutâbık olacak bu hazineye nâil olmak üzere büyük bir cür'et, bir gazeteci cür'etiyle geri döndüm. Hak-i pâ-y-i necâbetpenâhîlerinden bu küçük sultânın “inci” kar'ileri için bir fotoğraflerinin ihsân buyurulmasını istihâm etdim. Lûtfen is'âf (birinin isteğini kabul edip yerine getirme) buyurdular.

Selâmlık dairesinde mahdûm-ı necâbetpenâhîleri Ömer Faruk Efendi Hazretlerine tesâdüf ederek kendilerinden de libâs-ı askerileriyle bir fotoğraflerini ihsân buyurmalarını rica eyledim. Aramızda şu kısa mükâleme (konuşma) cereyan etdi:

“İnci” bir güzel kadın gazetesidir. Ben ise bir askerim. Kuyumcu dükkânında kılıcın işi olur mu?

O kılıç murassa' (kıymetli taşlarla bezenmiş) olursa veya bir kıymet-i tarihiyyesi bulunursa hem bir mücevherci salonunda ve hem bir hazinede yeri vardır.

Bu ısrarımız üzerine genç ve dinç prensimiz de bir resimlerini ihdâ (hediye) buyurdular ki bu nüshada onunla da tezyîn-i sahife eylemek saadetine nâil olduk.

* Kütüphane Birimi, TBMM Milli Saraylar.

** Kütüphane Birimi, TBMM Milli Saraylar.

